

Fastlagssöndagen

”TREDJE BUDET – ’TÄNK PÅ VILODAGEN, SÅ ATT DU HELGAR DEN’”

Katekespredikan över tredje budet

Bön: Herre, helga oss i sanningen, Ditt ord är sanning. Amen.

Nåd vare med er och frid ifrån Gud, vår Fader, och Herren Jesus Kristus.¹ Idag är fastlagssöndag – söndagen innan påskfastan börjar. Påskfastan börjar *”på askonsdagen och sträcker sig 40 dagar - söndagar undantagna - till och med påskafton.”*² Det kristna kyrkoåret är en god hjälp för oss att påminna oss själva om olika viktiga händelser i Kristi liv och Bibelns läror. Men vi är inte bundna till kyrkoåret med en gudomlig befallning. Aposteln skriver: **”Den ene sätter en dag högre än en annan, den andre håller alla dagar för lika. Var och en bör vara fullt övertygad i sitt sinne. Den som lägger vikt vid en viss dag gör det för Herren, och den som äter gör det för Herren. Han tackar ju Gud. Den som låter bli att äta gör det för Herren, och även han tackar Gud.”**³

Dagens predikan är den tredje katekespredikan – en predikan över det tredje budet. **”Tänk på vilodagen, så att du helgar den.”** Luther översatte ordet sabbat med det tyska ordet som på svenska heter vilodag. I några svenska katekeser har man ändrat ordet vilodag till sabbatsdagen. Det är ju det hebreiska ordet som är bakom ordet vilodag, sabbat betyder vila. När du läser det tredje budet, som Herren gav åt Israel, från 2 Mos. 20:8-11 eller 5 Mos. 5:13-15 så ser du att det är mycket längre och innehåller mer än vad vi har lärt från katekesen. I katekesen har vår käre lärofader sammanfattat det tredje budet på ett kristet sätt, på ett sätt som är i full enighet med den fulla uppenbarelsen som vi har fått från Gud i Bibeln.

När Gud gav de tio budord till judarna så var de inga förslag. De var befallningar. Om de inte följde lagen skulle de bli straffade. Mose säger till judarna om det tredje budet, att **”den sjunde dagen skall vara helig för er, en HERRENS sabbat för vila. Var och en som utför något arbete på den dagen skall dödas.”**⁴ Judarnas liv var hårt reglerade. De kunde inte hålla lagen. En syndig människa kan inte bli frälst genom lagen, genom sina egna gärningar.

Men hur är det med det tredje budet? Gäller den oss eller inte? Luther svarar i Stora katekesen: *”När det gäller att vila i yttre bemärkelse, är detta bud endast avsett för judarna.”* Och fortsätter lite senare med att säga: *”Därför angår detta bud i sin grövre, yttre mening inte oss kristna, för i den betydelsen handlar det om en rent utvärtes sak. På samma sätt är det med andra föreskrifter i Gamla Testamentet som är knutna till särskilda ordningar, personer, tider och rum. Allt sådant har vi nu blivit befriade från genom Kristus.”*⁵ Nu kan någon tycka att Luther är allt för liberal, att han rentav nekar något som Gud har befallt. Men det gör han inte! Han undervisar oss i full enighet med de heliga apostlarna. Paulus skriver till de kristna i Kolosse: **”Låt därför ingen döma er för vad ni äter och dricker eller ifråga om högtid eller nymånad eller sabbat. Allt detta är bara en skugga av det som skulle komma, men verkligheten själv är Kristus.”**⁶ Vad är det som den helige aposteln säger här? Ja, han säger att de olika gammaltestamentliga högtiderna – inklusive sabbatsdagen! – var bara skuggor **”av det som skulle komma”**. Och vad är det som skulle komma? Ja, verkligheten själv, nämligen Jesus Kristus! Dessa apostelns ord avgör frågan om de kristnas ställning till olika kyrkliga högtider, av kyrkan stiftade ceremonier och annat kyrkligt bruk. Således kan vi inte

¹ Rom. 1:7.

² Internet 2009-02-21: <<http://sv.wikipedia.org/wiki/Fasta#Kristendom>>.

³ Rom. 14:5,6.

⁴ 2 Mos. 35:2b.

⁵ Luther M. 1999. Martin Luthers stora katekes. Täby: Larsons Förlag. Sida 38. (ISBN 91-514-0326-9.)

⁶ Kol. 2:16-17.

hålla med den romerskkatolska kyrkan när den ger i sina "Kyrkans fem bud" befallningen att "Delta i mässan på söndagar och andra förpliktande helgdagar..."⁷ Kyrkan bör inte lasta samveten med bud som Gud inte har gett. Det står inte i Skriften att de kristna är tvungna att delta mässan på söndagar eller att det överhuvudtaget skulle finnas några "andra förpliktande helgdagar" bland de bibliska församlingarna!

Men vad är det som jag egentligen menar? Försöker er pastor säga att vi kan strunta i det tredje budet, "**tänk på vilodagen, så att du helgar den**"? Nej! Det är inte alls min avsikt. Tvärtom! Jag vill att vi ska hålla vilodagen eller sabbaten verkligen heligt. I Lilla katekesen sammanfattar Martin Luther tredje budets betydelse med att säga: "Vi ska frukta och älska Gud, så att vi inte föraktar predikan och Guds ord utan håller det heligt, gärna hör och lär oss det."⁸

Sabbaten eller vilodagen betydde för judarna också en fysisk vila. "**Sex dagar skall du arbeta, men på sjunde dagen skall du vila.**"⁹ Om motiveringen eller bakgrunden för att Herren helgade just sjunde dagen, sabbaten (lördagen) skriver Mose: "**Ty på sex dagar gjorde HERREN himlen och jorden och havet och allt som är i dem, men på sjunde dagen vilade han. Därför har HERREN välsignat sabbatsdagen och helgat den.**"¹⁰ Avkoppling eller vila är naturligtvis viktigt också för oss kristna. Det är viktigt att låta kroppen och sinnet återhämta sig då och då från att ha ansträngt sig på arbetet eller det vardagliga livet. Men med att vila endast fysiskt helgar man inte sabbatsdagen. Luther skriver: "Den dag då Guds ord inte tas upp, förtjänar inte att kallas en kristen vilodag."¹¹ Vidare skriver han: "Observera att kraften och makten i detta bud inte består i vilandet, utan i helgandet, genom att en särskild, helig verksamhet ska utövas denna dag. Andra arbeten och sysslor kan inte med rätta kallas heliga handlingar, såvida inte den som utför dem är helig redan innan."¹²

Vad eller vilket är vår vilodag? Vi är ju inte bundna till det gammaltestamentliga sabbatsfirandet, som vi redan har sagt. Men Gud är fortfarande allas vår Skapare. Alla människor borde söka Gud och leva efter Hans heliga vilja. Alla människor borde lyssna på Guds ords förkunnelse och leva i den kristna församlingen under evangeliet. Alla borde skynda sig till Jesus, tro syndernas förlåtelse och tacka Herren vår Gud för allt gått som Han har gett till oss människor. När man förstår detta då förstår man att tredje budets moraliska innehåll innefattar alla människor, inte endast oss kristna.

Vår vila är i Kristus Jesus. Vår själ finner rå i evangeliets budskap om våra synders förlåtelse som Guds Son har åstadkommit för oss på Golgatas mellersta kors. Det är Han och Hans ord som ger oss vila. Därför kan vi säga som Luther: "Varje gång man tar upp hans ord och arbetar med det, firar man det som en vilodag står för."¹³ Kristus Jesus är vår egentliga vilodag, viloplats. Guds ord helgar vilodagen. Den helgar oss som lyssnar och tror det som den utlovar och meddelar. Även om Gud inte har bundit oss till någon särskild dag för att samlas kring ordet och sakramenten i församlingen så har den kristna kyrkan redan från apostlarnas tid valt att fira gudstjänst på söndagen. Kristus uppstod från de döda på påskdagen, som var en söndag. Men de kristna har samlats också på andra dagarna än bara på

⁷ Katolska Kyrkans lilla katekes. 2006. Stockholm: Catholica och Veritas, Sidan 206. (ISBN 91-86428-31-4.)

⁸ Kuske, D. P. 2002. Luthers lilla katekes med en förklaring för barn och vuxna. Ljunby: Biblicums förlag. Sidan 79. (ISBN 91-85604-10-0.)

⁹ 2 Mos. 34:21a.

¹⁰ 2 Mos. 20:11.

¹¹ Luther 1999, 40.

¹² Luther 1999, 40-41.

¹³ Luther 1999, 40.

söndag för att fira gudstjänst och Herrens heliga nattvard.¹⁴ Men söndagen har blivit den främsta dagen som de kristna har firat och fortsätter att fira vilodag. Det är en stor Guds gåva att vi får samlas tillsammans med andra som bekänner samma tro som vi gör, som håller sig till hela Guds ord. Det viktigaste på söndagarna, det viktigaste på vilodagen är att vi lyssnar till och tänker på Guds ord. Från Stora katekesen läser vi: *”Det tredje budets enkla innebörd är således att man ska använda vilodagen till att vinna kunskap om Guds ord. Det egentliga syftet med vilodagen är att den ska användas till predikan”*.¹⁵

Guds ord gör sabbatsdagen, vilodagen för oss helig. Den helgar också oss. Vad innebär det att hålla vilodagen helig? Luther svarar: *”Inget annat än att vi visar oss heliga i ord, handling och till vårt levnadssätt. Vilodagen behöver i och för sig inget helgande, eftersom den redan är skapad helig. Men Gud vill att den ska vara helig för dig. Den blir helig eller ohelig för dig beroende på om det du gör den dagen är heligt eller oheligt. [...] Man helgar den, som sagt, genom att begrunda Guds ord och öva sig i det.”*¹⁶ Han skriver också: *”Varje gång man sysslar med Guds ord eller predikar, hör läser eller begrundar det, helgas personen, dagen och handlingen genom ordet. Inte för den yttre gärningens skull, utan för ordets skull, som gör oss alla till helgon.”*¹⁷

Det är Guds stora nåd att vi får tillhöra en bibeltrogen församling och höra Hans ord predikad rent, i enlighet med Skriften. Gud vill också att Hans egna samlas till församlingar och samlas till att fira gudstjänster och för att utöva kyrkogemenskap med alla dem som håller till hela Guds ord och tar avstånd från falska läror och ogudaktiga praxis. Vårt främsta motiv för att samlas till gudstjänster och för att delta församlingens verksamhet är inte att vi *måste*. Nej. Vi samlas till gudstjänster och deltar församlingens verksamhet för att vi *vill*. Vårt kött gör naturligtvis sitt motstånd – den motstår ju hela tanken om att lyssna Guds ord. Men vår inre människa, den nya människan i oss vill göra det som är rätt. Men på grund av att vi har köttet kvar och på grund av att djävulen försöker vilseleda oss så är det på plats att påminna oss själva om det som Herbeerbrevets författare påminner brevet mottagare om: **”Låt oss inte överge våra egna sammankomster, som en del har för vana, utan uppmuntra varandra, detta så mycket mer som ni ser att dagen närmar sig.”**¹⁸

Må vår käre Herre och nådige Gud ge oss vishet och kraft så att vi i kärlek uppmuntrar varandra med Guds ords undervisning och hjälper varandra på vägen till vårt eviga hem. Vi vet ju att den stora dagen närmar sig, dagen då Jesus kommer tillbaka. Jakob skriver: **”Var också ni tåliga och styrk era hjärtan, ty Herrens ankomst är nära.”**¹⁹ Amen!²⁰

Bön: Herre, vi tackar Dig att Du har givit oss en viloplats vid Ditt ord. Vi ber Dig, ge oss krafter och vishet att alltid fruktas och älskas Dig, vår Herre och Gud, så att vi inte föraktar predikan och Ditt ord utan håller det heligt, gärna hör och lär oss det. Tack att vi får, på grund av Din nåd, komma hem till himmelen där vi får leva i den eviga och saliga vilan. Amen.

Pastor Jan-Erik Tiri
e-mail: jetiri@yahoo.se
www.lutherdom.se

¹⁴ Apg. 2:46.

¹⁵ Luther 1999, 39.

¹⁶ Luther 1999, 39.

¹⁷ Luther 1999, 40.

¹⁸ Hebr. 10:25.

¹⁹ Jak. 5:8.

²⁰ 1644 ord.